

slepi Sunčan. V Suzhou Sunčan sreča svojo kitajsko mater, ki s spremenjeno identiteto po prijateljici Wen Di dela kot lokalna turistična vodička. Srečanje ne poteka brez zapletov, Sunčanov oče materi namreč ni pravočasno povedal, da je njen šestnajstletni sin slep. Kljub temu pa se pripoved konča optimistično, z obljubo Sunčanovih prihodnjih stikov z materjo. Sunčan končno spozna zgodbo svojih staršev ter usodo svoje svobodomiselnice matere, ki je bila zaradi sodelovanja v študentskih uporih na Trgu nebeškega miru zaprta, medtem ko se je oče s Sunčanom umaknil v Slovenijo, da ne bi z njo zaprli tudi njunega dojenčka Sunčana. V pogovoru s šolsko psihologinjo Marjano Sunčan odločno pove, da je svojo petletno slepoto pač sprejel in se naučil z njo živeti. Zato si ne želi pomilovanja. Vedno bolj pa se počuti krivega, »ker ga je ta tuja dežela, ki je pravzaprav njegova domovina, tako močno pritegnila.« Počuti se živ, nadvse živ, hkrati pa ima občutek, da je izdal svojo krušno mater Valerijo v Sloveniji. Njegova izjemna občutljivost za druge ljudi tako prinaša nova vprašanja in pri bralcu spodbuja močno empatijo.

Pretrsljiva pripoved Aksinije Kermauner tako mojstrsko združuje doživljanja slepega prvoosebnega pripovedovalca z glasovi drugih dijakov v nenavadnih okoliščinah ekskurzije na Kitajskem in s strokovno neoporečnimi poročili o zgodovini te oddaljene in malo poznane kulture, da bralec knjige ne more odložiti, dokler ne pride do zadnje strani. Zdi se, da je umetniška pripoved o neposrednih doživetjih te daljne kulture učinkovitejši medkulturni posrednik kot zapleteno preučevanje evropskega kategorialnega aparata za presejanje medkulturnih omejitev. Ne nazadnje tudi ljubezen Sunčanovih staršev brez težav presega medkulturne pregrade, medtem ko vsi mladi izletniki občutijo spontano zanimajo za Kitajsko.

Knjiga je lepo opremljena s številnimi kolaži Ingrid Pozvek, ki so variacije kitajskih zmajev, in s provokativnimi fotografijami nekaterih obiskanih lokacij.

Meta Grosman

BOOKBIRD 2011

V letu 2011 je v reviji *Bookbird*, strokovnem glasilu mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY), v vseh štirih številkah prisotno informiranje o slovenski sekciji IBBY, o slovenskih ustvarjalcih na področju mladinske književnosti in o slovenski mladinski književnosti. Vsebinska kazala vsake številke so podložena z verzi Toneta Pavčka iz pesmi *Vsi naši otroci*. Ta pesem iz zbirke: *Majhnice in majhnice. Pesmi mnogih let za mnoge bralce*, ki jo je izdala založba Miš leta 2009, je v slovenščini in v angleškem prevodu Alana McConnell-Duffa objavljena v **prvi številki** revije v rubriki **Pesem**. Pesniško zbirko je ilustriral Damijan Stepančič in njegova ilustracija je tudi na naslovnici prve številke. V tej številki je med literarnimi dopisnicami predstavljena knjiga Janje Vidmar *Pink*, ki je izšla pri založbi Didakta leta 2008.

Kar nekaj prispevkov v prvi številki govori o tem, kako so predstavljene posamezne dežele in njihova literatura v drugih deželah, kako so jih doživljali in opisovali tuji avtorji in koliko je bila njihova literatura prevajana v druge jezike. Tudi avtorji ostalih prispevkov se ukvarjajo z odnosom do drugačnosti v mladinski literaturi.

Helma van Lierop-Debrauwer v članku *South Africa in Dutch children's literature, 1899–1901; The U-Huhu stories of Nynke van Hichtum* (Južna Afrika v

holandski mladinski literaturi, 1899–1901; U - Huhu zgodbe avtorice Nynke van Hichtum) obravnava eno prvih nizozemskih serij o Južni Afriki za mladino. Ob analizi serije zgodb o zulujskem dečku pisateljice Nynke van Hichtum (pseudonim Sjoukje Bokma - de Boer), ki je živela od leta 1860 do leta 1939, opozori na to, kako in kdaj so stvari, pokrajina ali običaji namerno opisani verodostojno, odnosi med domačini in belimi pa z očmi evropskega kolonialista.

Drugačna in številna dela sodobne južnoafriške pisateljice Revive Schermbrucker predstavitava Ruth Stone in Barbara A. Lehman v prispevku *Breaking new ground with Reviva Schermbrucker* (Oranje ledine z Revivo Schermbrucker). Pisateljica se je kot petleten otrok preselila s svojimi starši iz rojstnega Izraela v Južno Afriko. Po končanem študiju umetnosti v ZDA je zaključila tudi študij vzgoje na univerzi v Cape Townu. Po krajšem obdobju poučevanja slikarstva se je aktivno vključila v organizacijo ELRU (Early Learning Resource Unit) in pripravljala ter izdelovala gradivo za otroke in za vzgojitelje: knjige, plakate, igre, slike, revije in publikacije z napotki za učitelje. Poleg vsega tega pa je pisala in ilustrirala tudi knjige za otroke in mladino, tako poučne kot leposlovne. V svojih delih namenoma močno poudarja raznolikost etničnih skupnosti, ki živijo v Južni Afriki. Mlade v knjigah seznanja z različnimi jeziki, zato je nekaj njenih knjig napisanih v več jezikih, ki jih govorijo v Južni Afriki. Piše o različnih običajih, o različni tradiciji, o različnem socialnem položaju in o močno razširjenih boleznih. Na ta način skuša spodbujati in navajati mlade k strpnosti. So pa v njenih knjigah tudi ljubezenske zgodbe in drugi otroški in mladostni doživljaji.

Leah Gerber, ki proučuje prevajanje avstralske mladinske literature, še posebej prevode v nemščino od leta 1945 do danes, se v prispevku *The proofs is in*

the puddin': The German translation of Norman Lindsay's The Magic Pudding (Dokaz je puding: Nemški prevod knjige Normana Lindsaya: *Čudežni puding*) posveti nemškemu prevodu Lindsayeve knjige, ki je izšla v Sydneyu leta 1918. V nemščino sta jo prvič prevedla Christiane in Carsten Jung šele leta 1992. Samo dve avstralski knjigi, ki sta izšli pred letom 1945, sta bili v nemščino prevedeni pred letom 1945. Pa tudi po tem letu so bili prevodi tako v nemščino kot v druge jezike redki, dokler avstralski svet za umetnost s posebnim projektom in s finančno podporo ni spodbudil prevajanja avstralske mladinske literature v druge jezike. Gerberjeva ob primerjavi originalnega teksta *The Magic Pudding* in prevoda v nemščino opozori na odgovornost prevajalcev, ki sta morala upoštevati časovno odmaknjenost od nastanka teksta, ustrezno poimenovati stvari in bitja, na primer hrano ali pa živali, ki so značilne samo za Avstralijo, razumno prilagoditi običaje, kreativno ustvarjati verze v tekstu, se znajti pri nonsensih, skratka biti prevajalca in ustvarjalca hkrati. In prevajalca sta se po njenem mnenju dobro izkazala.

Åse Marie Ommundsen, ki je proučevalka sodobne norveške mladinske literature, se v prispevku *Childhood in a multicultural society? Globalization, childhood, and cultural diversity in Norwegian children's literature* (Otroštvo v multikulturni družbi? Globalizacija, otroštvo in kulturna raznolikost v norveški mladinski literaturi) dotakne vprašanja, koliko je v sodobni norveški mladinski literaturi prisotna tematika multikulturnosti in kolikšen je vpliv globalizacije. Dejstvo, da je norveška družba v glavnem še vedno monokulturna (96 % prebivalcev je norveške narodnosti, izjema je glavno mesto Oslo s svojimi imigrantskimi četrtmi), pa tudi to, da sta bila nasilje in vojna do nedavna v norveški mladinski literaturi tabu temi,

je razlog, da šele v zadnjem času, z vplivom globalizacije, odpira te teme.

Christina M. Desai v prispevku *The world as presented to U. S. children: Building bridges or confirming expectations?* (Predstavitev sveta otrokom iz ZDA: gradi mostove, potrjuje pričakovano?) analizira knjige, ki so uvrščene v bibliografijo mednarodnih mladinskih knjig: *Growing Up Around the World: Books as Passports to Global Understanding for Children in the United States* (Odraščanje po svetu: knjige kot pripomoček za razumevanje sveta za otroke v ZDA). Bibliografijo so izdelali na pobudo ALA (American Library Association), in sicer z namenom, da bi ameriškim otrokom približali sodobno življenje mladih v drugih državah po svetu. To sovпада tudi z multikulturnim gibanjem po šolah, v okviru katerega naj bi knjige spodbujale toleranco. V bibliografijo je vključenih okrog 150 naslovov knjig, ki sodijo v naslednje tematske skupine: poučne knjige, življenje na podeželju, vojna in politični ali etnični konflikti, prizadevanje deklet za stvari, ki so bile do sedaj le v domeni moškega spola, knjige, ki govorijo o vsakdanu današnje mladine, s problemi, ki niso značilni le za neko deželo, ampak zadevajo mlade povsod po svetu (na primer problemi v razvezani družini, selitev v drugi kraj, ali uresničevanje svojih sanj).

Naslednja dva prispevka sta posvečena šolskim knjižnicam. V prispevku *Identifying key components of successful school libraries and librarians* (Ključni elementi za uspešnost šolskih knjižnic in knjižničarjev) se Wayne Mills zavzema za razvoj novozelandskih šolskih knjižnicah v skladu s sodobnimi mednarodnimi standardi, pri čemer poudarja pomen ustrezne nabave gradiva, ureditve prostorov in še posebej delo knjižničarja, ki naj spodbuja, spremlja in usmerja mladega bralca.

Momo Yuriko v prispevku *Where kids come first: 'Gurigura' Project puts life into libraries* (Kjer so otroci prvi: projekt 'Gurigura' oživlja knjižnice) navdušeno predstavi projekt šolske knjižnice v osnovni šoli Keimei v Tokiju. Pri projektu sodelujejo učitelji, knjižničarji, učenci, starši in širša skupnost, in sicer s ciljem, da bi šolske knjižnice nudile učencem gradivo, ki je dopolnilo in nadgradnja pri učnem procesu, da se v njej predstavljajo učenci sami s svojimi likovnimi izdelki ali z gledališkimi predstavami, da učenci med seboj izmenjujejo mnenja in informacije o knjigah in ostalem gradivu s pogovori ali z na listke napisanimi mnenji in ocenami, pri čemer lahko sodelujejo tudi njihovi starši. Ti listki se zbirajo na knjižnih policah in so vsakomur na vpogled. Knjižnica je za inovativnost prejela nagrado japonske zveze šolskih knjižnic.

V rubriki Books on Books (Knjige o knjigah), ki jo pripravlja Christiane Rababe, direktorica Mednarodne mladinske knjižnice v Münchnu, sta med strokovnimi knjigami navedeni tudi knjigi, ki dajejo celovitejši pregled razvoja ilustracije v kanadskih knjigah za otroke (*Picturing Canada*) in pregled razvoja francoske mladinske literature v zadnjih tridesetih letih (*La littérature de jeunesse*).

Elizabeth Page, izvršna direktorica IBBY, poda v rubriki Focus IBBY podrobno poročilo o 32. kongresu IBBY v Santiagu de Compostela v Španiji leta 2010. Na kongresu so bile podeljene tudi IBBY nagrade. Najpomembnejši Andersenovi nagradi sta prejela David Almond iz Združenega kraljestva za svoj celoten pisateljski opus in Jutta Bauer iz Nemčije za svoj celoten ilustratorski opus. Med nominiranci za Andersenovo nagrado sta bila tudi pesnik Tone Pavček – v tej številki je objavljena njegova pesem *Vsi naši otroci* v slovenskem jeziku in v angleškem prevodu – in akademska slikarka, ilustratorica, Ančka Gošnik Godec. Članica mednarodne žirije za

Andersenovo nagrado 2010 je bila tudi dr. Darja Mazi-Leskovar iz Slovenije. Med dobitniki IBBY Honour List iz Slovenije so bili pisateljica Janja Vidmar (v reviji je objavljena fotografija, na kateri prejema častno listo), ilustrator Damijan Štepančič (njegova ilustracija je na naslovnici te številke) in prevajalec Milan Dekleva. Na kongresu je bil izvoljen za novega predsednika IBBY Ahmad Redza Ahmad Khairuddin iz Malezije.

Druga številka revije je posvečena poeziji za mlade. Tudi v tej številki je opazna slovenska prisotnost. Že prvi prispevek je iz Slovenije. Dr. Darja Mazi-Leskovar v članku *Perceptions of Africa in Slovenian poetry for children* (Afrika v slovenski poeziji za otroke) navaja in analizira pesmi, v katerih se posredno ali neposredno pojavljajo kakšna afriška dežela, afriške rastline, afriške živali. Avtorji, ki jih obravnava, so: Ervin Fritz, Niko Grafenauer, Miroslav Košuta, Kajetan Kovič, Radivoj Rehar, Dane Zajc in Oton Župančič. Pesmi *Uspavanka*, *Pismo* Otona Župančiča, *Kamela* Nika Grafenauerja, *Kratkovidna žirafa* Miroslava Košute, pesem *Hiša* in pesem *Čarovnik* Daneta Zajca so v prispevku objavljene v angleškem prevodu.

Yoo Kyung Sung in Eun Hye Son v prispevku *Rediscovering cultural diversity in Korea through song and poetry picture books* (Ponovno odkritje kulturne raznolikosti v Koreji s pomočjo pesmi in poezije v slikanicah) na izbranih primerih slikanic prikažeta sodobni trend v Južni Koreji, da se mladim čim bolj približa vedenje o lastni deželi in poveča zanimanje za njeno kulturno in jezikovno raznolikost. Ljudske pesmi, otroške pesmi, klasična in moderna poezija, podkrepljene z ilustracijami, razkrivajo bogato raznolikost življenja korejskega ljudstva.

Poetry for young people in Greece (Poezija za mlade v Grčiji) je naslov

prispevka Tasoule Tsilimeni in Petrosa Panaoua, v katerem podata pregled poezije za mlade v obdobju od 1821 do 1970 in od 1970 do danes. V prvem obdobju je na poezijo za otroke vplivala ljudska pesem, vsebinsko pa so prevladovala religiozne, narodnostne in družinske teme ter realistični in idealizirani opisi narave. V drugem obdobju začne prevladovati vpliv iz evropskih držav in kasneje tudi globalni. Sedaj je v poeziji na prvem mestu otrok, njegov vsakdan z veselimi in humornimi doživljaji, pa tudi problemi, s katerimi se srečuje, ter njegova vloga pri skrbi za okolje in prizadevanju za sožitje med ljudmi.

V prispevku *The liberating power of nonsense in Slovak children's poetry* (Sproščujoča moč nonsensa v slovaški poeziji za otroke) sta Markéta Andričíková in Timotea Vráblová prikazali preobrat na področju otroške poezije v povezavi z zgodovinskimi in političnimi spremembami, od tradicionalne poezije k igrivi, humorni in nonsens poeziji za otroke na Slovaškem. To se je zgodilo v poznih šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so pesniki L'ubomír Feldek, Miroslav Válek, Tomáš Janovic, Ján Navrátil, Jozef Pavlovič in Daniel Hevier spremenili dotedanji odnos do otroške poezije in odnos do otroškega bralca poezije. Otrok ni več le pasivni bralec, ampak upoštevan osebik, ki je pesniku tudi pomemben vir navdiha.

Čeprav je leta 1972 v Romuniji vladal komunizem, je pesniku Iordanu Chime-tu uspelo pripraviti in izdati za tisti čas popolnoma nepredstavljivo antologijo mednarodnih tekstov (poezije in proze) in ilustracij, ki obujajo 'fantazme otroštva'. O pripravah za nastanek antologije in o antologiji piše Marina Debattista v prispevku *Innocence as subversion: The power of Surrealism in The Twelve Months of Dreaming* (Nedolžnost kot prevrat: Moč nadrealizma v: *Dvanajst mesecev sanj*).

Stoletnica rojstva čilskega poeta Pabla Nerude leta 2004 je botrovala izidu nekaj knjig, posvečenih njegovemu življenju in delu, ki so namenjene mladim bralcem. Joann McFerran Mount v svojem prispevku *Neruda reborn: His life in children's literature* (Oživljen Neruda: Njegovo življenje v mladinski literaturi) predstavlja in analizira šest knjig, napisanih v španščini in v angleščini, ki so nastale z željo, da spodbudijo pri mladih, pa tudi njihovih starših, zanimanje za Nobelovega nagrajenca Pabla Nerudo.

Françoise Ballanger se v prispevku *A street that leads children to poetry* (Pot, ki vodi otroke do poezije) pogovarja s francoskim pisateljem in založnikom Alainom Serresom o njegovi založbi Rue du monde (Cesta sveta). Zanimivo je, da založba posveča veliko pozornost izdajanju poezije za otroke vseh starosti. V petnajstih letih obstoja so izdali več kot 60 naslovov poezije od okrog 240 naslovov vseh izdanih knjig. Pesmi iz vsega sveta naj bi otrokom približale drugačno kulturo in drugačen jezik ter otroke spodbujale tudi k lastni ustvarjalnosti. Izhajajo kot ena pesem v samostojni knjižni, največkrat slikaniški izdaji, ali kot pesniške zbirke, ki se navezujejo na neko temo. Tudi dvojezičnih izdaj je kar nekaj.

V prispevku '*Pollen from one place to another*': *The Braid in Indiana and Scotland* ('Cvetni prah iz kraja v kraj': *The Braid* v Indiani in na Škotskem) Helen Frost opiše svojo zanimivo pisateljsko izkušnjo; pripoveduje o predstavitvi svoje knjige: *The Braid (Kita)* na dveh šolah v dveh državah. Njena zgodovinska zgodba v verzih je pri mladih spodbudila razmišljanje o njihovi preteklosti in njih samih in s pomočjo digitalne povezave tudi zanimanje o preteklosti in življenju vrstnikov v državi na drugem koncu sveta.

David Colmer v prispevku *Poem Express: Swimming in the lake of the*

imagination (Pesniški ekspres: plavanje v jezeru domišljije) opiše uspešen nizozemski projekt Pesniški ekspres. Ustvarjanje plakatov s pesmijo in sliko, kjer so združene besede in slike, je postalo mednarodno tekmovanje otrok med šestim in trinajstim letom starosti. O projektu lahko preberemo tudi na <http://poem-express.com>.

V izbor tokratnih strokovnih knjig (rubrika Books on Books) je Christiane Raabe uvrstila tudi knjigo južnoslovenskih pravljic (tudi slovenske) *Märchen in den südslawischen Literaturen* iz leta 2010.

V rubriki Focus IBBY poroča Zohreh Ghaeni, predsednica mednarodne žirije za Andersenovo nagrado 2010, o delu žirije, katere članica je bila tudi dr. Darja Mazi-Leskovar. Historični pregled IBBY je v tej številki posvečen obdobju po letu 1990, v katerem se je mednarodni zvezi pridružilo lepo število novih članov, tudi Slovenija.

Pesem *Iz jutra v jutro* z zadnje strani revije je napisal japonski pesnik in nominiranec za Andersenovo nagrado Shuntaro Tanikawa. Tudi sicer je v tej številki, posvečeni poeziji za otroke, objavljenih več pesmi različnih avtorjev. Tilka Jamnik pa je prispevala literarno dopisnico o pesniški zbirki Saše Vegri *Naročje kamenčkov* (z ilustracijami Damijana Stepančiča jo je leta 2009 izdala založba Miš).

Avtorji prispevkov v **tretji številki** nam podajo informacije o manj znanih mladinskih literaturah. Robin Sheahan - Bright v obsežnem prispevku *Red, Yellow, and Black: Australian Indigenous publishing for young people* (Rdeč, rumen in črn: avstralska staroselska knjižna produkcija za mlade) opiše literaturo o avstralskih staroselcih od začetkov, ko so jo pisali priseljenci in nato staroselci sami, ter razvoj založb, ki izdajajo mladinske knjige o staroselcih

v preteklosti in danes. Na razvoj te literature so vplivali odnosi priseljencev do Aboriginov in ljudstev na Torres Strait otokih ter kasnejše družbene in politične spremembe. Danes igrajo pomembno vlogo staroselske založbe, ki si prizadevajo tudi za korekten odnos do staroselcev in za njihove pravice.

Lea Baratz in Sara Zamir predstavita v prispevku *Examining Hebrew-Amharic bilingual children's literature in Israel: Language, themes, and power* (Raziskava hebrejsko-amharske dvojezične mladinske literature v Izraelu: jezik, teme in vpliv) še vedno redke knjige za otroke, ki so pisane v dveh jezikih, in sicer v hebrejščini in v amharščini. Te dvojezične knjige pomagajo otrokom etiopskih priseljencev v Izraelu, članom beta izraelske skupnosti, kot se sami imenujejo, da se lažje vključujejo v novo okolje in se preko izbranih besedil, zapisanih vzporedno v obeh jezikih, tudi izobražujejo. Zanimive pa so tudi za mlade izraelske bralce, saj jih seznanjajo s skupnostjo, ki živi ob njih, a ima drugačne navade. Literatura, napisana v obeh jezikih, jih vse tudi moralno, čustveno in kulturno bogati.

Zgodbe in legende, ki so se pri afriških narodih s pripovedovanjem stoletja prenašale iz roda v rod, še danes niso izgubile svojega čara in pomena. A danes se to ljudsko bogastvo širi v zapisani, tiskani obliki, pa tudi pripovedovano in vizualizirano v sodobni digitalni obliki, tudi preko interneta. Dostikrat so zgodbe posredovane v dveh jezikih, največkrat v angleškem jeziku in v jeziku naroda ali skupnosti, kjer je zgodba nastala. Pozornost je posvečena tudi ilustracijam, ki črpajo umetniški izraz v afriški likovni umetnosti, od slik na skalah dalje. O predstavitvi afriške folklorne in kulture na avtentičen in inovativen način piše Vivian Yenika-Agbaw v prispevku: *Folk literature and the preservation of culture: New approaches to African story-*

telling (Ljudsko slovstvo in ohranjanje kulture: Novi pristopi k pripovedništvu v Afriki).

V prispevku *Sparkling vampires: Valorizing self – harming behavior in Stephenie Meyer's Twilight series* (Bleščéči vampirji: ovrednotenje samopoškodovalnega vedenja v seriji *Somrak* pisateljice Stephenie Meyer), Lydia Kukkola poglobljeno analizira samopoškodovalni vzorec vedenja v priljubljeni seriji in si ob še nekaterih primerih iz mladinske literature, ki opisuje vedenje zlorabljenih, psihično preobremenjenih deklet in manj fantov, ki se zatekajo k raznim oblikam lastnega prizadevanja bolečin (od rezanje po telesu do samomora), zastavlja vprašanje o primernosti oziroma potrebi tovrstnega pisanja v literaturi za mlade.

V prispevku *Pinocchio's road to adulthood from Carlo Collodi to Christos Boulotis* (Ostržkova pot odrasčanja od Carla Collodija do Christosa Boulotisa) se Elena Staniou in Tasoula Tsilimeni posvetita mladinski literaturi grškega pisatelja Christosa Boulotisa, ki v svojih knjigah uporabi Ostržka, junaka, ki so ga in ga še vedno sprejemajo za svojega otroci po vsem svetu. Pisatelj ga v novih zgodbah postavi v grško okolje, kjer sicer lesena lutka, a z veliko srčnosti in človečnosti, stopa na pot, ki vodi k odraslosti.

Po letu 1990 je Kitajska doživela poplavo prevodov slikanic iz vsega sveta. Qi Tongweija je zanimalo, kakšne so bile slikanice na Kitajskem pred tem obdobjem. Proučil je slikaniško produkcijo med leti 1950 in 1966, od leta po ustanovitvi Ljudske republike Kitajske do kulturne revolucije. V tem obdobju je na Kitajskem letno izšlo presenetljivo malo slikanic. Slikanice iz tega obdobja hranijo v Mednarodni mladinski knjižnici na Univerzi v Zhejiangu in v založbi knjig za otroke in mladino v Šanghaju. Za slikanice iz tega obdobja je značilno, da so posegale po propagandni tematiki

tistega časa, po temah, ki so spodbujale k dobrim dejanjem in k prijateljskemu odnosu, ter po stvarnih, poučnih temah. Velika pozornost je bila posvečena likovnemu delu in sozvočju med tekstom in sliko, ki naj bi olajšalo in dopolnjevalo otrokovo branje slikanice skupaj s starši. Zanimivo je bilo tudi oblikovanje knjig, še posebej v obliki vetrnic, ki so omogočile, da so slike prišle do izraza. Qi Tongwei v prispevku *Picture books in China from 1950–1966: A snapshot* (Slikanice na Kitajskem od 1950–1966: na hitro), ki predstavi nekaj slikanic iz tega obdobja, meni, da bi se bilo v današnji prevladi globalizacije vredno ozreti tudi k svojim koreninam in v preteklost.

O nadvse uspešnih potujočih razstavah IBBY Dokumentacijskega centra knjig za prizadeto mladino na Japonskem piše Hisako Kakuage v prispevku *'Barrier – Free Books from Around the World' – IBBY traveling exhibitions come to Japan* ('Knjige brez meja iz vsega sveta' – IBBY potujoče razstave so prišle na Japonsko). Center, ki zbira knjige iz vsega sveta za prizadeto mladino, knjige o prizadetih mladih ljudeh in knjige za vse, ki živijo in imajo stike s prizadetimi mladimi, je za Japonsko v letih 2003–2005, 2006–2007, 2008–2009 in 2009 pripravil več izborov knjig v obliki potujočih razstav. Te so v svojem potovanju po Japonski pokazale, kako pomembne so knjige za prizadeto mladino, ki so izdelane posebej zanje (knjige za lažje branje, taktilne knjige, knjige v brajici in v znakovni pisavi). Pokazale so tudi, kako pomembno je vedeti več o ljudeh s posebnimi potrebami. Z razstavami, s predavanji strokovnjakov in s spremljalnimi prireditvami se je na Japonskem občutno povečalo zanimanje in razumevanje za mlade s posebnimi potrebami, zanimanje za tovrstno literaturo, ki je spodbudilo japonske založnike tudi k izdajanju tovrstnih knjig.

Christiane Raabe je za to številko pripravila nekaj zanimivih strokovnih knjig, ki predstavljajo avstralske ilustrirane otroške knjige, življenjsko zgodbo preminulega danskega avtorja Oleja Lunda Kirkegaarda, francoske otroške pesmi in več knjig o litvanski ilustraciji.

Osrednji prostor rubrike Focus IBBY zavzema govor pisatelja Davida Almonda ob prejetju Andersenove nagrade 2010 v Santiagu de Compostela. Elizabeth Page piše v zgodovinskem prikazu razvoja IBBY v zadnjih letih, ko so v okviru IBBY ustanovili fundacije za pomoč deželam, ki so jih prizadele naravne katastrofe.

Pesem na zadnji strani *Mož, ki piše pravljичne zgodbe*, je napisala nizozemska pisateljica Annie M. G. Schmidt.

V uvodniku **četrte številke** se urednici Catherine Kurkjian in Sylvia Vardell poslavljata od triletnega urednikovanja revije *Bookbird* z zahvalami vsem notranjim in zunanjim sodelavcem in izražata veliko zadovoljstvo, ki sta ga imeli pri delu, ki je tudi njiju osebno strokovno obogatilo. Vsebinsko je zadnja številka iz leta 2011 posvečena **zgodbam v slikah** in zato, izjemoma, opremljena z barvnimi ilustracijami. Avtorji vseh prispevkov se ukvarjajo tudi z vprašanjem poimenovanja različnih žanrov knjig z ilustracijami.

Shaun Tan, vsestranski umetnik, pisatelj, ilustrator, filmar in gledališnik, nagrajenec s številnimi mednarodnimi knjižnimi nagradami, tudi z oskarjem, in dobitnik ugledne nagrade Astrid Lindgren Memorial Award 2011, piše v prispevku *The accidental graphic novelist* (Grafični novelist po naključju) o tem, zakaj in kdaj se izraža z likovno govorico. Prepričan je, da je za avtorje, umeščene med avtorje stripov, slikanic, ilustriranih knjig ali med avtorje **grafičnih novel – romanov v slikah**, pomembno to, da uporabljajo risbo takrat, ko se

to, kar želijo izraziti, preprosto ne da ubesediti ali pa zato, da z risbo podkrepijo napisano misel. Učinek je dosežen, ko to sprejme bralec in se med avtorjem in bralcem stke skupna pot. To sozvočje med besedo in sliko ter med avtorjem in bralcem začutimo pri avtorjih, kot sta Raymond Briggs s *Snežakom*, Hergé s *Tintinom*. Za svoje delo, še posebej za knjigi *The Arrival (Prišlek)* in za: *The Lost Thing (Izgubljena stvar)* je priprave posvetil prav temu, kako naj približa zgodbo imigranta – zgodbo človeka z drugega kulturnega okolja, ki zapusti svoj dom in se poda v neznano, in pa razdvojenost otroka glede pripadnosti zaradi narodnostno mešanih staršev – bralcu brez tovrstnih izkušenj. Zagotovo je k moči izraza pri tem odločilno doprinesla slika.

V članku *The artist as narrator: Shaun Tan's wondrous worlds* (Umetnik pripovedovalec: Shaun Tanovi čudoviti svetovi) Linnét Hunter podrobno analizira knjige, ki jih je ilustriral Shaun Tan, in knjige, ki so v celoti, torej tekst in ilustracija, njegovo avtorsko delo. Umetnik, ki je vstopil v literarni svet leta 1996, je takoj vzbudil pozornost, še posebej s svojo zgodbo brez besed *The Arrival*. Velja za fenomen, za pripovedovalca zgodb novega veka. Hunterjeva zanj uporablja oznako pripovedni umetnik.

Tudi prispevek Liene Devos *Not all that's modern is post: Shaun Tan's grand narrative* (Vse, kar je moderno, ni post: Shaun Tanovo sijajno pripovedništvo) je posvečen umetniku Shaun Tanu. V njegovem delu je sicer opaziti vplive modernizma, postmodernizma in simbolizma, toda bistveno za Tana je po avtoričinem prepričanju to, da slike in risbe pri njem niso le ilustracije, ampak so neke vrste vizualna poezija.

Sahar Tarhandeh prikaže v svojem prispevku *Striving to survive: Comic strip in Iran* (Težnja po preživetju: šaljivi strip v Iranu) razvoj stripa v Iranu. Prvi

del svojega prispevka posveti kratkemu opisu bogate tradicije knjižne ilustracije v Iranu in izpostavi nekatere rokopise in perzijske miniature pa tudi tradicionalno slikarsko šolo Ghahveh – Khaneh (čajnica/kavarna), ki se je močno navezovala na perzijsko literaturo in pripovedništvo. V drugem delu se posveti obdobju od leta 1950 in po njem, ko se pojavijo prvi stripi v periodiki za otroke in kmalu postanejo izredno priljubljeni. Sprva so to izključno prevodi zahodnih, predvsem ameriških in evropskih stripov, med katerimi po priljubljenosti vodijo *Tintin*, *Tarzan*, *Tom in Jerry*, *Asterix*. Po nekaj letih pa začno ustvarjati tudi domači avtorji (Yahya Dolatshali, Jafar Tejaratchi, Sirous Rad in drugi), ki so črpali snov v iranskih ljudskih pripovedih in v domačem okolju. V tretjem delu, ki časovno sledi obdobju po islamski revoluciji leta 1979, se uraden odnos do stripa spremeni, z ideološkega in s pedagoškega vidika ga označijo za neprimerne. Toda nekaj avtorjev, med njimi Saeed Razzaghi, je vztrajalo in še naprej ustvarjalo stripe. Strip je preživel in v zadnjem času je vse več novih avtorjev (pomembnejši med njimi je Parviz Eghbali), ki ustvarjajo kvalitetne stripe. Pot je odprta tudi za romane v slikah.

Dipavali Debroy v prispevku *The graphic novel in India: East transforms West* (Roman v slikah v Indiji: vzhod spreminja zahod) opiše bogato tradicijo ilustracije v Indiji in pojav stripa ter **romana v slikah**, kot pravi, variante stripa. Tudi v Indiji so se leta 1950 začeli pojavljati stripi, v začetku reprodukcije in prevodi iz Evrope, ZDA in Japonske. Ko se je ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja pri nekem preverjanju izkazalo, da večina mladih, predvsem v urbanih središčih, ne pozna indijske mitologije, je to spodbudilo odgovorne k izdaji domače serije stripov *Amar Chitra Katha (Nesmrtne ilustrirane pripovedke)*. Knjigam z mitološko vsebino so se

z leti pridružile basni, ljudske pripovedi, humor in modrost, sanskrska literatura, življenjepisi zgodovinskih oseb in narodnih voditeljev; po številu več kot 400 tematik. Prevedene v več kot 20 regionalnih jezikov so prodrle v vse indijske pokrajine in v zadnjem času domujejo tudi v medmrežju. Cilj nekaterih stripov sta bila tudi vzgoja in izobraževanje mladih. Velik uspeh je doživela serija detektivskih zgodb v slikah *Satyajita Raya*, ki je prevedena v angleščino prodrila v svetovni bralni prostor. Sodobni animirani filmi, stripi in romani v slikah so nadvse priljubljeni tudi v Indiji. Ne posnemajo le zahodnih vzorov, ampak ustvarjajo originalna dela, ki so priljubljena doma in drugod po svetu. Sodobni mediji so omogočili, da so dobili stripi mednarodno občinstvo. Vpliv med zahodom in vzhodom je postal vzajemen tako med avtorji kot tudi med bralci. Sodobna digitalna tehnologija in iPad, ki sta izjemno primerna medija za stripe, pa zagotavljata stripu dobro prihodnost.

Yeo - Joo Lim v svojem prispevku *Educational graphic novels: Korean children's favorite now* (Izobraževalni romani v slikah: sedaj favoriti korejskih otrok) prikaže razvoj in vlogo **romanov v slikah** v J Koreji, kjer poimenujejo stripe in romane v slikah z eno besedo, in sicer *manhwa*, ki se navezuje na japonsko poimenovanje *manga*. Manhwa obsega 23 tematskih skupin, od znanstvene fantastike, fantastike, šole, zgodovinskih iger, športa, do izobraževanja. Prav **izobraževalni romani v slikah**, ki so se pojavili po letu 1970, razmah in kvaliteto pa so doživeli po letu 1990, so namenjeni predvsem osnovnošolski mladini, pri kateri so tudi izredno priljubljeni, še posebej zgodovinski in znanstveni. Nekateri so bili izvoženi tudi v druge države, v Francijo, na Tajvan, Kitajsko, Japonsko in v Rusijo. Nekateri so bili prirejani v video igre, v musikle in drugo, kar je še doprineslo k njihovi popularnosti. Ko-

rejske **izobraževalne romane v slikah** odlikuje to, da so tako izobraževalni kot tudi zabavni.

Članek Janet Evans *Raymond Briggs Controversially blurring boundaries* (Raymond Briggs: Sporno brisanje meja) je posvečen enemu najvidnejših svetovnih slikaniških avtorjev, Angležu Raymond Briggssu, ki ustvarja od začetka šestdesetih let prejšnjega stoletja. Avtorico zanima, komu so njegova dela namenjena in kaj sporočajo, pri čemer navaja tudi Briggsova stališča o njegovem vizualnem pripovedništvu. Evansova skuša razčistiti pojme: strip, **roman v slikah**, slikanica in ilustrirana knjiga. Ugotavlja, kaj imajo skupnega in v čem se razlikujejo. Poleg svojega stališča navaja še stališča uglednih strokovnjakov, kot so Will Eisner, Scot McCloud, Maria Nikolajeva in tudi Raymonda Briggssa. Na primerih pokaže, da Raymond Briggs v svojih delih zmeraj prestopa meje, njegovi vizualni teksti so slikanice, stripi in romani v slikah. Zaradi svoje umetniške vrednosti in sporočilnosti, ki vzbujata estetske užitke in osveščata, so namenjeni bralcem vseh starosti.

Umetnik, tudi iz Anglije, ki prestopa meje med različnimi žanri in je svojski ustvarjalec izjemnih vizualnih zgodb, je tudi Dave McKean. Njegovo delo predstavljata in analizirata Petros Panaou in Frixos Michaelides v prispevku *Dave McKean's art: Transcending limitations of the graphic novel genre* (Umetnost Dave McKaena: Presežene meje žanra roman v slikah).

John Foster v prispevku *Picture books as graphic novels and vice versa: The Australian experience* (Slikanice kot romani v slikah in obratno: avstralska izkušnja) prikaže na primerih knjig, ki so bile nagrajene z nagrado knjiga leta (v kategoriji slikanic in v kategoriji knjig za najmlajše), ki jo podeljuje Children's Book Council of Australia, da vsebujejo elemente, ki jih lahko opredelijo v

kategorijo **roman v slikah**. Med izbranimi knjigami je tudi Shaun Tanova *The Arrival*. Pri opredeljevanju in poimenovanju ilustriranih zgodb ima pomisleke, še posebej, ko gre za knjige, namenjene najmlajšim bralcem. Predlaga razmislek o tērminu 'graphic picture book'.

Colleen AF Venable, likovna urednica pri založbi First Second Books iz New Yorka, v prispevku *Robot Dreams and the language of sound effects* (Robotove sanje in zvočni efekti) opiše svojo izkušnjo pri pripravi knjige *Robot Dreams* za nemško in francosko izdajo. Čudovita zgodba o prijateljstvu med psom in robotom avtorice Sare Varon je sicer brez teksta, z besedami so napisani le zvočnimi efekti, ki so odzivi literarnih junakov na neko stanje. Izkazalo se je, da so zvoki za sicer isto stvar v različnih državah izraženi različno. Tako je na primer presenečenje zapisano z besedo »Gasp« (sopihanje) za angleško izdajo, z besedo »Schluck« (požirek) za nemško, in enostavni OOOH za francosko. To spoznanje se ji zdi izredno zanimivo in zabavno, zato navede kar precej tovrstnih primerov iz zgodb.

Christiane Raabe je za rubriko Books on Books pripravila ocene nekaterih strokovnih knjig, med njimi tudi priročnika za raziskovanje otroške in mladostniške literature *Handbook of research on children's and young adult literature* (New York (et al): Routledge, 2011).

Elizabeth Page objavlja v rubriki Focus IBBY govor Jutte Bauer ob prejetju Andersenove nagrade za ilustracijo 2010, vtise Wally De Donckerja iz svečane podelitve nagrade ALMA avtorju Shaun Tanu v Stockholmu in urugvajski projekt za promocijo branja med najmlajšimi bralci in njihovimi družinami.

Z objavo pesmi na zadnji strani *Imagination – An Infringement of Health and Safety Regulation (Domišljija – prestop zdravih in varnostnih pravil)* je tokrat počaščen Andrew Fusek Peters iz Velike Britanije.

Tanja Pogačar

QUENTIN BLAKE* IN VESELJE NAD ŽIVLJENJEM

(London, The Foundling Museum: 12. januar – 15. april 2012)

»Ne čakam na navdih. Nisem niti prepričan, da vem, kaj navdih sploh je, zagotovo pa vem, da bo, če se od nekom pojavi, moje začeto delo pogoj za njegov prihod,« je v enem od intervjujev dejal britanski ilustrator Quentin Blake. In Quentin Blake je slaven. Pravzaprav zelo slaven. O njem se govori kot o najboljši priljubljenem ilustratorju v Veliki

* Quentin Blake se je rodil v Londonu leta 1932, v Cambridgu je študiral angleščino, na Chelsea Art School pa obiskoval tečaje risanja. Več kot dvajset let je poučeval na Royal College of Art, kjer je bil med leti 1978 in 1986 predstojnik oddelka za ilustracijo. Prve ilustracije je objavil v reviji *Punch*, ko je bil star 16 let, v svet knjižne ilustracije pa je stopil leta 1960 s knjigo Johna Yeomana *Požirek vode*. Kljub sodelovanju z mnogimi avtorji, kot so Russell Hoban, Joan Aiken, Michael Rosen, John Yeoman, je najbolj znan po ilustracijah knjig Roalda Dahla. Od 1990 dalje Blake sodeluje tudi kot kustos v Nacionalni galeriji in Britanski knjižnici v Londonu ter Musée du Petit Palais v Parizu. Za svoja dela je prejel številne nagrade, med njimi Whitbread Award, Kate Greenaway Medal in mednarodno nagrado Bologna Ragazzi Prize. Leta 2002 je za svoje ilustracije prejel prestižno nagrado Hansa Christiana Andersena, dve leti kasneje pa ga je francoska vlada nagradila z redom Chevalier des Arts et des Lettres. O njegovem delu in življenju si je več moč prebrati na povezavi <http://www.quentinblake.com/en/>.